

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ
ΜΕ ΤΟ ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση επέφερε και στο μάθημα των Θρησκευτικών αλλαγές τόσο ως προς τον τρόπο διδασκαλίας όσο και τη διαδικασία παραγωγής ερωτήσεων από την πλευρά του διδάσκοντος καθηγητή. Η εμπειρία από την εφαρμογή του νέου συστήματος τα τελευταία χρόνια καθιστά περισσότερο από αναγκαία την παρουσίαση ενός φυλλαδίου το οποίο θα περιέχει, ευσύνοπτα και στο μέτρο του δυνατού καθαρά, τις αρχές με βάση τις οποίες προτείνεται να απαντούν στις ερωτήσεις και να αξιολογούνται οι μαθητές του Λυκείου στα Θρησκευτικά.

Το περιεχόμενό του έχει συμβουλευτικό και ενημερωτικό χαρακτήρα, χωρίς να στερεί στον καθηγητή την όποια αυτενέργεια ή ικανότητα διαθέτει στην παρουσίαση του μαθήματος ή στο διάλογο με τους μαθητές για την κατανόηση της διδακτικής ενότητας. Στόχος του είναι να βοηθήσει τον θεολόγο εκπαιδευτικό, να υποστηρίξει το έργο του και να τον καταστήσει περισσότερο ικανό να χρησιμοποιήσει τις ευκαιρίες του νέου συστήματος στο μάθημά του.

Κύριος σκοπός των παρακάτω οδηγιών είναι να εκθέσει τις μεθοδολογικές αρχές που πρέπει να έχει υπόψη του ο καθηγητής στην αξιολόγηση των απαντήσεων των μαθητών. Προϋποθέσεις οι οποίες επιβάλλεται να γνωστοποιηθούν και στους ίδιους τους μαθητές, έτσι ώστε να μπορέσουν να απαντούν με σαφήνεια, εγκυρότητα και τεκμηριωμένο λόγο.

Γενικές και απαραίτητες προϋποθέσεις για το νέο τρόπο αξιολόγησης

Με το νέο τρόπο αξιολόγησης των μαθητών καλείται ο θεολόγος εκπαιδευτικός να προχωρήσει στη σύνταξη ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου σε κάθε διδακτική ενότητα, προσεγγίζοντας τη διδασκαλία με βάση τις πάγιες παιδαγωγικές και θεολογικές προϋποθέσεις, αλλά και με το νέο δεδομένο του τρόπου εξέτασης και αξιολόγησης των μαθητών.

Σκοπός του νέου τρόπου αξιολόγησης είναι η *αντικειμενική εκτίμηση των γνώσεων του μαθητή*. Κατά τη διαδικασία παραγωγής των ερωτήσεων είναι χρήσιμο να έχουμε κατά νου τα εξής:

- Οι ερωτήσεις όλων των τύπων πρέπει να στοιχούν στο πνεύμα των οδηγιών και τις ερωτήσεις του Κ.Ε.Ε, όπως παρουσιάζονται στα τεύχη του Λυκείου για την αξιολόγηση των μαθητών στα Θρησκευτικά.
- Τα νέα στοιχεία δεν πρέπει να ανατρέπουν το βασικό σκοπό του μαθήματος, ούτε να λειτουργούν σε βάρος της ποιότητας και των νοημάτων της διδακτικής ενότητας.
- Η διδακτική παρουσίαση ενός μαθήματος πρέπει να καθιστά δυνατή και την αξιολόγηση του μαθητή με το νέο σύστημα, το οποίο σημαίνει πως και ο νέος τύπος ερωτήσεων επηρεάζει αποφασιστικά και τον κλασικό τρόπο διδασκαλίας.
- Ο καθηγητής ελέγχει το εύρος και την κατανόηση των γνώσεων του μαθητή, με ερωτήσεις που περιέχονται στη διδακτική ενότητα, αναπτύσσουν την κρίση και επιτρέπουν τη γενικότερη εκτίμηση του γνωστικού επιπέδου του μαθητή.
- Οι στόχοι του μαθήματος είναι αντικειμενικοί και προσδιορίζονται από το αναλυτικό πρόγραμμα και την ισχύουσα νομοθεσία, αλλά η παρουσίαση κάθε διδακτικού γνωστικού αντικειμένου εφάπτεται της προσωπικότητας και της υποκειμενικής παρουσίας της ύλης στην αίθουσα.

Γενικές αρχές για τη διαδικασία διατύπωσης ερωτήσεων με το νέο σύστημα αξιολόγησης

Για να παραχθούν ερωτήσεις σε κάθε διδακτική ενότητα απαιτούνται:

- Η πλήρης και σε βάθος κατανόηση του δοκιμίου, των όρων και των παραμέτρων του από τον καθηγητή.
- Η διαίρεση του υλικού σε νοηματικές - θεματικές ενότητες, που θα προκύψουν είτε από τις υποδιαίρεσεις του κειμένου είτε από τις παραγράφους του δοκιμίου. Είναι απαραίτητοι, λοιπόν, οι θεματικοί τίτλοι και οι πλαγιότιτλοι σε κάθε δοκίμιο.

- Η διάκριση και αξιολόγηση των γνώσεων που παρατίθενται σε εύκολες, δύσκολες, σύνθετες, απαιτητικές σε κρίση κτλ., που είναι εξαιρετικά σημαντική εργασία για την περαιτέρω καταγραφή των ερωτήσεων.
- Η επιλογή των στοιχείων που θα αποτελέσουν το υλικό κάθε ερώτησης, π.χ. ποια δεδομένα προσφέρονται για ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, ποια για διάταξης, ποια για τη συμπλήρωση κειμένου ή ποια για ανάπτυξη συλλογισμών.
- Η παρουσίαση σχεδίου διδασκαλίας της ενότητας. Ένα πλαίσιο παρουσίασης το οποίο θα αποτελεί τη συνισταμένη των απαιτήσεων του αναλυτικού προγράμματος, των ιδιαίτερων στόχων της ενότητας, του νέου τρόπου αξιολόγησης και των ερωτήσεων που προβλέπει ο καθηγητής ότι θα ζητηθούν ως βιωμένη γνώση.
- Η πειθαρχία στις βασικές αυτές θέσεις δεν θέτει εν αμφιβόλω την αξιοσύνη του καθηγητή, ούτε απαγορεύει την αυτενέργειά του, πολύ δε περισσότερο δεν αποτρέπει οποιαδήποτε δημιουργική ανάπτυξη μιας ενότητας, αλλά έχει ως σκοπό την αποφυγή των πλατειασμών, των άκαιρων αναλύσεων και των φιλοσοφικών ή θεολογικών ακροβατισμών. Τίποτα που οδηγεί στη δημιουργική και σαφή γνώση δεν εμποδίζεται, αρκεί να μπορεί να διαπιστωθεί μέσα από ερωτήσεις νέου τύπου αξιολόγησης και να αναφέρεται στο διδακτικό υλικό του βιβλίου.

Τι αξιολογούμε:

Με τον όρο αξιολόγηση του μαθητή εννοούμε τη συστηματικά οργανωμένη και συνεχή δοκιμασία ελέγχου του βαθμού κατάκτησης από την πλευρά του μαθητή των σκοπών και των στόχων που επιδιώκει το μάθημα των Θρησκευτικών.

Συνεπώς, δεν αξιολογείται μόνον η αποστήθιση πληροφοριών, αλλά και ένα ευρύτερο φάσμα ικανοτήτων και δεξιοτήτων του μαθητή. Δηλαδή:

- Η κατανόηση των πληροφοριών.
- Η εφαρμογή των γνώσεων σε επιμέρους ερωτήσεις διαφόρων τύπων.
- Η αναλυτική και συνθετική ικανότητα.

- Η κριτική σκέψη, η παρατηρητικότητα και η πρωτοτυπία.
- Η προσπάθεια του μαθητή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του μαθήματος.
- Το ενδιαφέρον και η συμμετοχή του στο μάθημα.
- Τα επιχειρήματά του κατά τη διάρκεια της προφορικής ή γραπτής εξέτασης.
- Η ακρίβεια στο λόγο και η ικανότητά του να χρησιμοποιεί την ορολογία.
- Η κριτική αντιμετώπιση προσώπων, γεγονότων, πραγμάτων και καταστάσεων.

Διδάσκω - αξιολογώ και...

1. Δεν ρωτάω: «Το καταλάβατε;» απευθυνόμενος στην τάξη. Είναι πιθανό να πάρω θετική απάντηση ακόμη και από μαθητές που δεν κατάλαβαν τίποτα.
2. Δεν υποβάλλω δύο ή περισσότερες ερωτήσεις ταυτόχρονα ή παραπλανητικές ερωτήσεις ή και ερωτήσεις «παγίδες», με σκοπό να εντυπωσιάσω ή να δυσκολέψω σκόπιμα τους μαθητές.
3. Δεν υποβάλλω ερωτήσεις που απαιτούν μονολεκτική απάντηση.
4. Δεν διακόπτω ένα μαθητή στον προφορικό λόγο, παρεμβαίνοντας συνέχεια.
5. Δεν δέχομαι απαντήσεις «ανεύθυνες» και μάλιστα από πολλούς μαθητές.
6. Δεν είμαι προσκολλημένος σε μια δική μου απάντηση.
7. Δεν σχολιάζω δυσμενώς τις λανθασμένες απαντήσεις των μαθητών.
8. Δεν απαντώ σε ερωτήσεις εκτός θέματος (και εκ του πονηρού!), την ώρα του μαθήματος.
9. Δεν ρωτάω, αφού πρώτα υποδείξω το μαθητή από τον οποίο ζητώ την απάντηση, αλλά απευθύνω την ερώτηση στην τάξη και κατόπιν υποδεικνύω το μαθητή.
10. Δεν επικεντρώνω την απάντηση στο σωστό-λάθος, αλλά αξιολογώ τη διαδικασία και τρόπο προσέγγισης και τεκμηρίωσης της απάντησης.

Προσέχω να...

1. Προσφέρω κίνητρα στους μαθητές να δείξουν τι έμαθαν και να επιβεβαιώσουν τη γνώση τους.
2. Δώσω κίνητρα και να προωθήσω τη δημιουργική σκέψη του μαθητή.

3. Λάβω υπόψη μου τα ατομικά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες του μαθη-
ματος.
4. Αξιολογήσω το ευρύ φάσμα γνώσεων και πληροφοριών του μαθητή.
5. Αναπτύξω την κριτική και συνθετική σκέψη του.
6. Βελτιώνω διαρκώς τον τρόπο διδασκαλίας και αξιολόγησης με τις εμπειρίες
και διαρκή μου ενημέρωση.

Μεθοδολογία και επιδίωξη της αξιολόγησης στα Θρησκευτικά

- Η εξασφάλιση της εγκυρότητας, αξιοπιστίας και αντικειμενικότητας, μειώ-
νοντας τους παράγοντες τύχης και παραδοσιακά αυτονόητου.
- Το αδιάβλητο των αποτελεσμάτων μέσω των κοινών ερωτήσεων.
- Η αξιολόγηση των ευρύτερων γνώσεων και όχι η στείρα απομνημόνευση.
- Η αποφυγή του άγχους από τους εξεταζομένους και η δυνατότητα αυτοαξιο-
λόγησής τους.
- Οι γενικότεροι στόχοι του μαθήματος των Θρησκευτικών, όπως αυτοί κα-
θορίζονται μέσα στα αναλυτικά προγράμματα, διδακτικά εγχειρίδια, ενημε-
ρωτικά φυλλάδια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αλλά και τις σχετικές δια-
τάξεις των νόμων της Πολιτείας.

Βασικές προϋποθέσεις για τη διατύπωση και σύνταξη των ερωτήσεων

Οι εύστοχες ερωτήσεις:

1. Ελέγχουν και ενισχύουν τη γνώση των μαθητών και βοηθούν στην
εμπέδωση του μαθήματος.
2. Διεγείρουν το ενδιαφέρον των μαθητών και είναι μέσον ενθάρρυνσής τους.
3. Συμβάλλουν στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ καθηγητή και
μαθητών.
4. Αναφέρονται στα ουσιώδη της ύλης και όχι σε λεπτομέρειες.
5. Έχουν θετική και όχι αρνητική διατύπωση.
6. Συμφωνούν με την ύλη που εξετάζεται.
7. Διακρίνονται για τη σαφήνεια, απλότητα και γλωσσική τους ομοιογένεια.

8. Είναι διαφορετικού βαθμού δυσκολίας, δηλαδή λαμβάνουν υπόψη τους το μέσο επίπεδο των μαθητών για τους οποίους προορίζονται (αποκλειστικά πολύ εύκολες απαξιώνουν το μάθημα, αποκλειστικά πολύ δύσκολες απθαρρύνουν το μαθητή).

A. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι ερωτήσεις ανάπτυξης προσφέρονται περισσότερο από όλες τις άλλες για το μάθημα των Θρησκευτικών. Δίνουν το δικαίωμα στο μαθητή να εκθέσει τις γνώσεις και τα επιχειρήματά του, αλλά και όπου απαιτείται την κρίση του.

Καταρχήν ο καθηγητής δεν πρέπει να απαιτεί ως απάντηση ολόκληρη την διδακτική ενότητα, ούτε ένα τεράστιο σε έκταση μέρος της. ***Η ερώτηση ανάπτυξης αναφέρεται σε ένα μέρος της ενότητας, συγκεκριμένο και ευδιάκριτο, κύριο και νοηματικά δυνατό. Μπορεί να απαιτεί και την ανάπτυξη κρίσης από το μαθητή ή επιχειρημάτων και τεκμηρίων από τον κόσμο των εμπειριών του.*** Και στην περίπτωση αυτή, όμως, πρέπει το ζητούμενο να είναι σαφές, σχετικό με την ενότητα και αναγνωρίσιμο από τους μαθητές.

Ειδικότερα:

1. Όταν απαιτείται **ορισμός**, τότε διευκρινίζεται η έννοια με την ακριβή και τέλεια απόδοση των ουσιωδών της γνωρισμάτων. Ερμηνεύεται, επεξηγείται και καθορίζεται το περιεχόμενό της. Ο μαθητής εκφράζει και δηλώνει ξεκάθαρα την ουσία της. Αριστοτέλης: «*Ἔστι μὲν ὄρος λόγος τό τί ἦν σημαίνων*» Προϋποθέσεις που απαιτούνται είναι: η ισοδυναμία ορίζοντος και οριστέου, η πλήρης κάλυψη της έννοιας· ο ορισμός να είναι θετικός, ορίζουμε τι είναι κάτι και όχι τι δεν είναι· η αποφυγή ασαφειών και διφορούμενων λέξεων· ορίζον και οριζόμενο να έχουν διαφορά, το άγνωστο ορίζεται από κάτι γνωστό και όχι από κάτι εξίσου άγνωστο.
2. Όταν έχουμε ανάπτυξη ενός **γνωστικού υλικού ή κατάθεση μιας προσωπικής άποψης**, τότε πρέπει να εκφράζεται η κύρια ιδέα, το θέμα της με ακρι-

- βή, σαφή και σύντομη διατύπωση. Θα είναι η κατευθυντήρια ιδέα και η στάση του μαθητή απέναντι στο θέμα. Οι υπόλοιπες προτάσεις θα αναπτύσσουν την κεντρική άποψη και θα την αποσαφηνίζουν. Στο τέλος του συλλογισμού θα συνοψίζεται το περιεχόμενο της θέσης και θα συνδέεται με το ζητούμενο.
3. Οι αρετές που πρέπει να χαρακτηρίζουν την απάντηση πρέπει να είναι: Ο **σαφής σκοπός**, η **ενότητα** και η **συνοχή του περιεχομένου**, η **επαρκής ανάπτυξη του υλικού** και η **νοηματική αλληλουχία** με τη λογική και φυσική σειρά των συλλογισμών. Βοηθητικό στοιχείο είναι και η **έμφαση** στην αρχή ή το τέλος της απάντησης. Στην αρχή κεντρίζει το ενδιαφέρον, στο τέλος χαράζεται βαθιά στη μνήμη.
 4. Κατά περιεχόμενο σε μια ερώτηση με απαιτήσεις θεολογικές, συνήθως ζητείται: η **διαίρεση εννοιών, φαινομένων, αξιών** κτλ· η **αιτιολόγηση**· η **σύνδεση αιτίας - αποτελέσματος**· οι **συνέπειες μιας κατάστασης**· η **σύγκριση**· η **αντίθεση σε ένα φαινόμενο ή μια άποψη**· η **αναλογία**, η οποία δίνεται με περιγραφή, παραδείγματα και επεξηγήσεις· η **σύνδεση θεολογικής άποψης με την πραγματικότητα**. Σπάνια απαιτούνται οι **λεπτομέρειες** και **ειδικές γνώσεις**, ενώ συνηθέστερα ο συνδυασμός κάποιων από τις παραπάνω μεθόδους.
 5. Η ανοικτή απάντηση ή η κατάθεση προσωπικής κρίσης πρέπει να είναι **λιτή, σύντομη, σαφής, ακριβής, συναφής** με το θέμα. Δεν είναι ορθό να καταλήγει σε γενικολογίες, αοριστολογίες και συνηθισμένα σχήματα. **Οικειοποιούνται** από το μαθητή τα ζητούμενα και εξετάζονται τα πιθανά δεδομένα.
 6. Εφόσον τίθενται **ρητορικές ερωτήσεις** πρέπει να απαντώνται, διαφορετικά καλύτερα είναι να αποφευχθούν. **Ανέκδοτα** - με την αυστηρή χρήση του όρου - **ιστορικά στοιχεία, κοινωνικές πληροφορίες, απόψεις άλλων** βοηθούν στην ανάπτυξη, αλλά -προσοχή- βοηθούν μεν στην απάντηση του θέματος, χωρίς όμως να ακυρώνουν τη γνώση που προκύπτει από τη διδακτική ενότητα.
 7. Στην ανάπτυξη αποφεύγουμε **πλατειασμούς** και **συντομεύσεις**, ολοκληρώνουμε τις σκέψεις και τις προτάσεις μας. Χωρίς υπερβολική λογοτεχνία και φιλοσοφίες «απείρου», ομιχλώδη λόγο, αναπτύσσουμε τις θέσεις μας με σαφήνεια και περιεκτικά. Αναλύεται η έννοια ή το πρόβλημα σε βάθος και πλά-

τος, διακρίνεται από άλλες ή άλλα παρεμφερή. Τα ιστορικά στοιχεία φροντίζουμε να είναι ουσιώδη και συνοπτικά, εντείνοντας τη συγκριτική παρουσίαση αυτού που συνέβαινε παλιότερα μ' αυτό που συμβαίνει σήμερα ή παράλληλων καταστάσεων της καθημερινής πραγματικότητας.

8. Όταν απαιτείται η ανάπτυξη μιας κρίσης από το μαθητή, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από την πλευρά του καθηγητή όσο και από αυτήν του ίδιου του μαθητή τα εξής:
 - Κάθε δοκίμιο του σχολικού εγχειριδίου αποτελεί ένα δημιουργικό κείμενο, στο οποίο ο συγγραφέας καταθέτει τις επιστημονικές του απόψεις. Ο αναγνώστης - μαθητής, με την πρόσληψη και την κατανόηση του κειμένου, μπορεί να το **μεταπλάσσει** και να το κάνει να **αναπνεύσει** μέσω της δικής του **ερμηνείας** με την πολύπλευρη και σφαιρική του πληροφόρηση ή καλλιέργεια.
 - Στην **αποδόμηση** και **ανασυγκρότηση** του κειμένου, αυτό πρέπει να εξετάζεται **σφαιρικά**. Δηλαδή: Η γλώσσα του συγγραφέα, η τεχνική και η ποιότητα του λόγου του, το «πώς» αναπτύσσονται οι ιδέες, το ύφος του δοκιμίου, τα αποτυπώματα του συγγραφέα, είναι ανάγκη να συνεξετάζονται με το βαθύτερο νόημα, το θέμα - το «τι» του κειμένου.
 - Η **προσωπική ανάπλαση** και **εκφορά μιας κρίσης** επί του κειμένου ή μιας άποψης προϋποθέτει από το μαθητή τις ικανότητες της **διάκρισης, λεπτότητας, συγκινησιακής εμπειρίας και αντιμετώπισης των θέσεων επί των οποίων καλείται να τοποθετηθεί προσωπικά**.
 - Κατά την ανάγνωση της μαθητικής στάσης στο ζητούμενο, πρέπει να φαίνεται ότι ο μαθητής είναι **δρων πρόσωπο**, ικανό να κατανοεί τις πληροφορίες και τα δεδομένα, να παρεμβαίνει στις απόψεις, να εκφράζεται ελεύθερα -πιθανώς να αντιτίθεται και σε μια άποψη κριτικά και λογικά -, να συμμετέχει βιωματικά και συγκινησιακά στις απαιτήσεις της ερώτησης.

B. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΜΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Στις ερωτήσεις σύντομης απάντησης καλείται ο καθηγητής να συντάξει μια ερώτηση, η οποία θα απαιτεί από την πλευρά του μαθητή απάντηση ρητή, σαφή, σύντομη και εστιασμένη στο γνωστικό υλικό ενός μέρους μιας διδακτικής

ενότητας. Η έκταση του κειμένου της απάντησης πρέπει να είναι περιορισμένη, χωρίς πλατειασμούς και αοριστολογίες που δείχνουν άγνοια ή αδυναμία εγκεντρισμού στις απαιτήσεις της ερώτησης.

Γ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΛΕΙΣΤΟΥ Ή ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

Στην περίπτωση των ερωτήσεων κλειστού ή αντικειμενικού τύπου ο θεολόγος έχει ευκολότερο έργο ως προς την αξιολόγηση του μαθητή, δυσκολότερο όμως ως προς τη σύνταξη των ερωτήσεων. Εδώ, είναι ανάγκη να προσεχθούν δυο πράγματα: Πρώτον, πριν από την καταγραφή των ερωτήσεων, να μελετηθούν οι οδηγίες του Κ.Ε.Ε. για το είδος αυτών των ερωτήσεων και, δεύτερον, να δοθεί προσοχή στα τεύχη του Κ.Ε.Ε. για το μάθημα των Θρησκευτικών όπου περιέχονται αναλυτικές οδηγίες και σχετικά παραδείγματα.

Δ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Ο χαρακτήρας του είδους αυτών των ερωτήσεων επιβάλλει να διακριθούν τα δυο μέρη της ερώτησης. Στην ερώτηση ανάπτυξης ισχύουν όσα έχουν αναφερθεί για τις ερωτήσεις ανάπτυξης και στην σύντομης απάντησης όσα έχουν απαιτηθεί για τις ερωτήσεις σύντομης απάντησης.

Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται να μην είναι και οι δυο ερωτήσεις ούτε ανοιχτής απάντησης ούτε σύντομης απάντησης. Η διάκριση μεταξύ τους πρέπει να είναι ξεκάθαρη και απολύτως σαφής.

Ε. ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Ο συνδυαστικός χαρακτήρας αυτών των ερωτήσεων διευκολύνει το μαθητή να απαντήσει με μεγαλύτερη άνεση στο πρώτο μέρος της ερώτησης που αναφέρεται σ' ένα είδος αντικειμενικού τύπου, αλλά και του επιτρέπει να εκθέσει, με αφορμή την επιλογή του, στο δεύτερο μέρος τους συλλογισμούς και τη γνώση του.

Η σύνταξη των ερωτήσεων και οι απαιτήσεις για τις απαντήσεις καλύπτονται από όσα έχουν εκτεθεί στα προηγούμενα.

ΣΤ. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ

Οι ερωτήσεις κρίσης δεν αποτελούν κάποιο ιδιαίτερο είδος ερωτήσεων. Όλες οι ερωτήσεις, άλλες περισσότερο άλλες λιγότερο, μπορούν να είναι ερωτήσεις κρίσης στο βαθμό που απαιτούν από το μαθητή την αναπαραγωγή γνώσεων, παραγωγή προσωπικών σκέψεων, συλλογισμών ή συμπερασμάτων, τα οποία έχουν προέλθει από τη γνώση του.

Βασική προϋπόθεση είναι η ενεργοποίηση της σκέψης του μαθητή. Δηλαδή, να οδηγείται σε απαντήσεις που δεν βρίσκονται αυτούσιες στα σχολικά βιβλία, αλλά απαιτούν την επεξεργασία των σχετικών με ένα θέμα γνώσεων και την παραγωγή προσωπικής θέσης ή λογικών συλλογισμών.

Π.χ., μπορεί ο μαθητής:

1. Να συγκρίνει μεταξύ τους πρόσωπα, καταστάσεις ή φαινόμενα και να εντοπίζει σχέσεις, ομοιότητες ή διαφορές, παράλληλες ή τεμνόμενες πορείες.
2. Να συνοψίζει τα ουσιώδη στοιχεία ενός θέματος και να τα ιεραρχεί με βάση τη σπουδαιότητά τους ή κάποιο κριτήριο που ο ίδιος ο μαθητής διαμορφώνει.
3. Να αναλύει κοινωνικά, πολιτικά, ιστορικά, θρησκευτικά ή σύγχρονα φαινόμενα, γεγονότα ή καταστάσεις και να αναζητεί τα αίτια και τις συνέπειές τους.
4. Να καταλήγει σε συμπεράσματα για διάφορα θέματα με βάση τις γνώσεις και τις εμπειρίες του και να τα αιτιολογεί.
5. Να διατυπώνει προσωπικές απόψεις ή εκτιμήσεις ή και θέσεις πάνω σ' ένα πρόβλημα ή αξία και να τις υποστηρίζει με βάση λογικά επιχειρήματα.
6. Να υπερασπίζεται ή να αντικρούει κάποια θέση με επιχειρηματικό λόγο.
7. Να επισημαίνει λάθη, κενά ή παραλήψεις, ατέλειες, αντιφάσεις ή αδυναμίες σε θεωρητικές απόψεις ή ερμηνευτικές προσεγγίσεις για γεγονότα, πρόσωπα, καταστάσεις ή φαινόμενα.
8. Να προτείνει καινούργιες λύσεις ή νέους τρόπους προσέγγισης σε μια προβληματική κατάσταση. Η παρουσίαση αυτής της κατάστασης μπορεί να είναι πραγματική ή τεχνητή με στόχο την άσκηση του μαθητή να σκέπτεται, να συλλογίζεται και να εκθέτει τις απόψεις του.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ - ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ ΓΡΑΠΤΩΝ

Η διόρθωση και η βαθμολόγηση των γραπτών αποτελεί μια σημαντική φάση της διδακτικής διαδικασίας και ειδικότερα της αξιολόγησης των μαθητών. Αποτιμώνται οι γνώσεις και ικανότητές τους, όπως αυτές αντανακλώνται στο γραπτό λόγο.

Συνταγές για τη διόρθωση και βαθμολογία των γραπτών, αυστηρές και απόλυτες, δεν υπάρχουν.

Ως γενικές αρχές μπορούν να αναφερθούν οι εξής:

- Πριν αρχίζει η διόρθωση των γραπτών, καλό είναι να διαβάζεται ένα τυχαίο δείγμα, για να σχηματίσει ο βαθμολογητής μια γενική εικόνα για τις απαντήσεις των μαθητών. Έτσι διευκολύνεται η ενιαία αντιμετώπιση των γραπτών, χωρίς σημαντικές διαφοροποιήσεις αυστηρότητας ή επιείκειας μεταξύ των γραπτών που διορθώνονται στην αρχή και αυτών που διορθώνονται στο τέλος.
- Η διόρθωση δεν πρέπει να διακόπτεται για μεγάλο χρονικό διάστημα, γιατί έτσι αυξάνεται η διαφοροποίηση του τρόπου με τον οποίο διορθώνονται τα γραπτά.
- Θεμιτό θα ήταν να βαθμολογείται το ίδιο θέμα σ' όλα τα γραπτά και κατόπιν να αρχίζει η βαθμολογία του επόμενου ερωτήματος.
- Χρήσιμο είναι ένα δεύτερο κοίταγμα των γραπτών μετά την αρχική τους διόρθωση.
- Λάθη που οφείλονται σε απροσεξίες, βαρύνουν λιγότερο από λάθη, τα οποία φανερώνουν άγνοια ή ελλειμματική μελέτη.
- Αν οι ερωτήσεις έχουν διαφορετική βαρύτητα στη βαθμολογία, αυτό θα πρέπει να γίνεται γνωστό στον εξεταζόμενο με την καταγραφή των μονάδων κάθε ερώτησης.
- Κάθε εξεταζόμενος δικαιούται να δει το γραπτό του και να ζητήσει εξηγήσεις για το τρόπο που βαθμολογήθηκε. Ο καθηγητής είναι υποχρεωμένος να αιτιολογήσει τη βαθμολογία του. Τα αποτελέσματα της διόρθωσης πρέπει να συζητούνται με τους μαθητές.

- Καλό θα ήταν στις εξετάσεις του Ιουνίου ο βαθμολογητής καθηγητής να διορθώνει ένα λογικό αριθμό γραπτών, για να διατηρεί δυνατό το κριτήριό του, την αντικειμενικότητά του, αλλά και να αποφευχθεί η ποσότητα διόρθωσης των γραπτών σε βάρος της ποιότητας της αξιολόγησης.

Μέθοδοι διόρθωσης ενός δοκιμίου

A. Μέθοδος ολικής εκτίμησης

Το γραπτό αξιολογείται ως ένα ενιαίο σύνολο και βαθμολογείται με βάση τη γενική εντύπωση που σχηματίζει ο διορθωτής, αφού επισημάνει τυχόν λάθη ή παραλήψεις.

Πλεονέκτημα της μεθόδου είναι η ταχύτητα της διόρθωσης, ενώ μειονέκτημα η έντονη υποκειμενικότητα στην αξιολόγηση, ο επηρεασμός του γραπτού από στοιχεία δευτερεύουσας σημασίας και, πιθανώς, η παραθεώρηση σφαλμάτων από αβλεψία.

Η βαθμολόγηση του δοκιμίου και από δεύτερο βαθμολογητή μειώνει τα μειονεκτήματα της μεθόδου, χωρίς και να τα αποκλείει.

B. Αναλυτική μέθοδος βαθμολογίας

Η διόρθωση ενός γραπτού σύμφωνα με αυτήν τη μέθοδο είναι πιο πολύπλοκη σε σχέση με την προηγούμενη, αλλά είναι και πολύ καλύτερη, γιατί εξασφαλίζει μεγαλύτερη αντικειμενικότητα.

Ο βαθμολογητής διαμορφώνει ένα σχέδιο διόρθωσης που περιέχει τα στοιχεία, τα οποία αξιολογούνται (π.χ. περιεχόμενο, διατύπωση, δομή, παρατηρήσεις, συλλογισμός, αξιολόγηση πληροφοριών κτλ). Καθορίζει τη βαρύτητα του καθενός από αυτά τα στοιχεία, βαθμολογώντας το ξεχωριστά και ανάλογα με τη σημασία του. Το άθροισμα των βαθμών των επιμέρους στοιχείων δίνει την τελική βαθμολογία.

Στην περίπτωση των εξετάσεων του Ιουνίου, ο προσδιορισμός των στοιχείων που αξιολογούνται, η βαρύτητά τους, αλλά και τα κριτήρια με βάση τα οποία θα βαθμολογηθούν τα γραπτά, θα ήταν χρήσιμο να συναποφασίζονται σε κοινές συναντήσεις και μετά από διεξοδική συζήτηση μεταξύ των βαθμολογητών.

Μέθοδος βαθμολόγησης κριτηρίου αντικειμενικού τύπου

Θεωρητικά φαίνεται απλή υπόθεση η βαθμολόγηση αυτής της μορφής, γιατί κάθε σωστή απάντηση αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες μονάδες βαθμολογίας. Απαιτείται, όμως, συστηματική οργάνωση, ακριβείς οδηγίες, πρόβλεψη του χρόνου απάντησης και, κυρίως, *αυστηρότερη επιτήρηση για την αποφυγή αντιγραφής*.

Οι μαθητές πρέπει κατά τη διάρκεια της χρονιάς να προετοιμάζονται, για να εξοικειωθούν με τη φύση των ερωτήσεων και τον τρόπο που σημειώνονται οι απαντήσεις.

Οι απαντήσεις μπορούν να σημειωθούν είτε επάνω στο ίδιο το κριτήριο είτε σε χωριστό φύλλο απαντήσεων. Το πρώτο απομακρύνει τον κίνδυνο της σύγχυσης και των λαθών στην αντιστοιχία ερωτήσεων και απαντήσεων. Τα φυλλάδια όμως δεν μπορούν να ξαναχρησιμοποιηθούν.

Τα φύλλα απαντήσεων περιέχουν τον αντίστοιχο αριθμό όλων των ερωτήσεων του τεστ. Δίπλα ή κάτω από τον αριθμό υπάρχουν τα γράμματα που αντιστοιχούν στις διάφορες κατηγορίες απάντησης. Ο μαθητής βάζει σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στην απάντηση που θεωρεί ως ορθή ή σταυρό στο τετραγωνάκι ή σημειώνει το ειδικό κενό που έχει αφεθεί για το σκοπό αυτό.

Η διόρθωση των απαντήσεων σε τεστ αντικειμενικού τύπου γίνεται με την αντιπαραβολή ενός υποδείγματος με τις σωστές απαντήσεις. Είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν και ηλεκτρονικοί υπολογιστές, για να έχουμε ταχύτερα και ασφαλέστερα αποτελέσματα.